

FINANSTILSYNET
THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Risikobasert tilsyn

Modul for forsikringsrisiko

Evaluering av styring og kontroll

DATO:
26.11.2024

Innhold

Innledning.....	4
1. Strategi og overordnede retningslinjer	5
1.1 Strategi.....	5
1.2 Risikorammer	5
1.3 Sentrale retningslinjer	6
2. Organisering og ansvarsforhold	8
2.1 Styrets rolle og ansvar	8
2.2 Styringsstruktur i første linje.....	8
2.3 Uavhengige kontrollfunksjoner i andre linje	8
2.4 Ressurser og kompetanse	11
3. Måling av forsikringsrisiko	12
3.1 Verdivurdering og administrasjon av forsikringsbestanden	12
3.2 Stresstester og scenarioanalyser.....	13
4. Overvåking og rapportering.....	14
4.1 Rutiner for overvåking.....	14
4.2 Styre- og ledelsesrapportering.....	14
4.3 Ekstern rapportering.....	15
5. Uavhengig kontroll i tredje linje	16
VEDLEGG Mal for varsel om stedlig tilsyn	17

Innledning

Dokumentet er en veiledning for Finanstilsynets vurdering av forsikringsforetaks og pensjonsforetaks system for styring og kontroll av forsikringsrisiko (forsikringsområdet).

Dokumentet er delt inn i fem kapitler: 1. Strategi og overordnede retningslinjer, 2. Organisering og ansvarsforhold, 3. Måling av forsikringsrisiko, 4. Overvåkning og rapportering og 5. Uavhengig kontroll i tredje linje. Hvert av kapitlene inneholder flere avsnitt.

Under hvert avsnitt gjengis aktuelle vurderingspunkter. I formuleringen av vurderingspunktene har Finanstilsynet gjennomgående valgt å bruke ordet "bør", men vi understreker at flere av vurderingspunktene i dokumentet er basert på lov- og forskriftskrav. Når det i dokumentet vises til "avsetninger" legger Finanstilsynet til grunn at vurderingsmomentene gjelder både regnskapsmessige avsetninger og tekniske avsetninger under solvensregelverket. Regelverk for kundevern er ikke berørt i modulen. Regelverk knyttet til godkjente interne modeller for beregning av kapitalkrav i Solvens II er ikke berørt i modulen.

Vurderingspunktene i dette dokumentet er basert på lov og forskriftskrav, retningslinjer fra den europeiske tilsynsmyndigheten (EIOPA), aktuelle anbefalinger fra International Association of Insurance Supervisors (IAIS) og erfaringer fra tilsynsarbeidet.¹

I vedlegg følger en mal som, med nødvendige tilpasninger, kan danne grunnlaget for varsel om stedlig tilsyn. Malen følger strukturen i dette dokumentet.

Det er videre utarbeidet hjelpeskjemaer for evalueringen. Skjemaene følger strukturen i dette dokumentet. Under hvert avsnitt skal faktisk status for foretaket beskrives med utgangspunkt i vurderingspunktene.

I evalueringen av det enkelte foretak må en se hen til kompleksiteten og omfanget av virksomheten (forholdsmessighetsprinsippet).

---

¹ Se finansforetaksloven kapittel 13, forskrift til finansforetaksloven (Solvens II-forskriften, forskrift om pensjonsforetak), "Guidelines on System of Governance" EIOPA 14/253, IAIS Insurance Core Principles nr. 7 og 8.

1. Strategi og overordnede retningslinjer

1.1 Strategi

Formålet med dette avsnittet er å vurdere foretakets strategi og strategiprosess for forsikringsområdet. Nedenfor følger aktuelle vurderingspunkter:

Dokumentasjon og prosess

- Foretaket bør ha en dokumentert strategi for forsikringsvirksomheten. Strategien bør være i overensstemmelse med den overordnede risikostrategien og foretakets forretningsstrategi, og gjelde på konsolidert basis slik at den omfatter eventuelle filialer og datterforetak. Strategien bør være vedtatt av styret.
- Strategien bør være viderefremmet til og forstått av organisasjonen. Strategien bør være kjent for relevante beslutningstagere og personell som innehar kontrollfunksjoner knyttet til aktiviteten.
- Styret bør jevnlig og minst årlig revurdere strategien i en klart definert prosess. Prosessen for forsikringsstrategien bør ses i sammenheng med prosessene for øvrige risikostrategier.

Strategiens innhold

- Styret bør i strategidokumentet gi klare føringer for forsikringsvirksomheten med angivelse av overordnede mål og rammer.
- Styret bør klart definere sin risikoappetitt og risikotoleransegrenser for forsikringsrisiko, herunder bærekraftsrisiko. Styret bør i fastsettelsen av overordnede mål og rammer relatere disse til foretakets kapitalstatus.
- Styret bør identifisere aktuelle risikoer, fastsette hvordan disse skal måles og styres samt hvordan utvikling av de ulike risikoene skal rapporteres til styret. Styret bør gi klare retningslinjer for de tiltak som skal gjennomføres når rammene overskrides eller strategidokumentets øvrige føringer fravikes. Styret bør klart definere ansvar og prosesser for å identifisere, måle, overvåke, styre og rapportere relevante risikoer.
- Styret bør fastsette en klar gjenforsikringsstrategi. Foretaket bør ha et gjenforsikringsprogram som står i naturlig samsvar med porteføljens sammensetning og foretakets kapitalstatus. Styret bør sette minstekrav til gjenforsikringsforetaket i form av krav til minimumsrating.
- Styret bør fastsette hvilke produkter / hvilke typer forsikringsrisiko som foretaket er villig til å akseptere og gi føringer for risikospredning. Beregning av risikoreduserende effekter (graden av samvariasjon mellom ulike elementer i og mellom risikoer) bør ved usikkerhet være konservativt anslått.
- I strategien og i tilhørende retningslinjer bør det klart framgå hvordan foretaket på forsikringsområdet skal hensynta bærekraftsfaktorer (faktorer knyttet til miljø, sosiale forhold og foretaksstyring (ESG)). Forsikringsstrategien bør være i samsvar med foretakets overordnede strategi for bærekraft.
- I strategien og i tilhørende retningslinjer bør det klart framgå hvordan foretaket på forsikringsområdet eventuelt skal bruke avanserte analysemetoder.

1.2 Risikorammer

Formålet med dette avsnittet er å vurdere ramme- og fullmaktstrukturen som er etablert for å styre foretakets forsikringsrisikonivå. Nedenfor følger aktuelle vurderingspunkter:

Dokumentasjon og prosess

- Dersom de overordnede risikorammene ikke følger av strategidokumentet, bør foretaket ha et eget rammedokument som angir overordnet rammestruktur og rammenivå for foretakets samlede forsikringsrisiko.

- Rammene bør vedtas av styret, og tildeles daglig leder med eventuell angivelse av videre delegering.
- Rammene bør evalueres jevnlig og minst én gang i året sammen med strategien for forsikringsområdet.

Rammestruktur

- Styret bør gjennom den etablerte rammestrukturen sikre at alle vesentlige risikoer er styrt.
- For livsforsikring: Biometrisk risiko, avgangsrisiko, kostnadsrisiko, katastroferisiko mv.
  - Alle vesentlige deler av det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget for de ulike forsikringsproduktene bør inkluderes. Dette gjelder både for premier og avsetninger. Eksempler på risikorammer kan være:
    - Rammer for risikoresultat for ulike produktkategorier og de ulike delene av risikoresultatene (død, uførhet, reaktivering og opplevelse)
    - Rammer for oppfølging av avsetning for foretakets forventede erstatningsutbetalinger for forsikringstilfeller som ved regnskapsårets utgang ikke er meldt til eller ferdigbehandlet i foretaket
    - Maksimalbeløp for egen regning for hhv. dødsrisiko og uførisiko
    - Rammer for hvilke skift i avgangshyppighet eller tilgangshyppighet foretaket skal kunne tåle
    - Rammer for hvilke avvik fra beregningsmessige kostnader foretaket kan akseptere før det skal iverksettes tiltak
    - Rammer for hvilke skift i risiko for katastrofeliknende hendelser foretaket skal kunne tåle
- For skadeforsikring bør det være fastsatt rammer for premienivå aggregert og fordelt på produkter.
  - Alle vesentlige deler av det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget for de ulike forsikringsproduktene bør inkluderes i forsikringsstrategien. Eksempler på risikorammer kan være:
    - Rammer for forsikringsteknisk resultat per produkt
    - Rammer for hvor stort avvik fra estimerte kostnader foretaket kan akseptere før det skal iverksette tiltak
    - Rammer for hvilke skift i avgangshyppighet eller tilgangshyppighet foretaket skal kunne tåle
  - Det bør være fastsatt tegningsmaksimaler (brutto og netto) på produkt og bransje.
  - Avhengig av virksomhetens egenart bør det være rammer for geografisk konsentrasjon eller konsentrasjon mot enkeltkunder og/eller formidlere.

Fullmaktstruktur

- Basert på de overordnede rammene gitt av styret, bør foretaket etablere et skriftlig fullmakts-hierarki som omfatter alle som i sin posisjon kan påta foretaket økonomisk ansvar. For forsikringsvirksomheten vil dette i første rekke gjelde tegning og skadeoppgjør.
- Fullmaktene bør være klart definert og avgrenset beløpsmessig og det bør være fastsatt klare prosedyrer for situasjoner hvor fullmaktens beløpsgrense overskrides.

1.3 Sentrale retningslinjer

Formålet med dette avsnittet er å vurdere foretakets sentrale overordnede retningslinjer for forsikringsområdet. Nedenfor følger aktuelle vurderingspunkter:

Retningslinjer for godkjenning av nye produkter og produktområder

- Styret bør fastsette retningslinjer for godkjenning av nye produkter og produktområder, herunder en klar godkjenningsprosess.

- Godkjenning av nye produkter og produktområder bør gis av styret. Som grunnlag for beslutningen bør det utarbeides dokumentasjon som blant annet inneholder:
  - En beskrivelse av produktet, herunder hvilke produktkombinasjoner produktet skal inngå i
  - En risikoanalyse av produktet, herunder en angivelse av sikkerhetsmarginer i forhold til empiriske data og forventede trender
  - En vurdering av menneskelige og systemmessige ressurser som kreves for å etablere en god og effektiv risikoovervåking, herunder en vurdering av produktets kompleksitet opp mot funksjonaliteten i de IT-systemer som skal betjene produktet
  - En beskrivelse av nødvendige prosedyrer for overvåking og kontroll av identifiserte risikoer

Retningslinjer for forsikringstegning og gjenforsikring

- Styret bør fastsette retningslinjer for forsikringstegning og gjenforsikring.
- Det bør foreligge en fastlagt prosedyre for fastsettelse og revidering av premietariffer / satser for ulike elementer og produkter. Foretakets premier skal være tilstrekkelige og rimelige i forhold til den risiko som overtas.
- Det bør foreligge retningslinjer for momenter som skal hensyntas ved aksept av risiko.
  - Det bør foreligge retningslinjer og rutiner for vurdering av klimarisiko i tegningsprosessen. Foretaket bør ha retningslinjer og rutiner for oppfølging av klimarisiko i forsikringsporteføljen.
  - Det bør foreligge retningslinjer / prinsipper for bruk av avanserte analysemetoder i tegningsprosessen. Det bør klart framgå hvordan foretaket skal sikre risikoutjevning i forsikringskollektivet. Det bør klart framgå hvordan foretaket skal sikre transparens i prisingen av forsikringsproduktene.
- Det bør foreligge instruks med rammer for rabatter og/eller annet avvik fra etablerte retningslinjer (for eksempel egenandeler og spesialvilkår). God praksis er at rammene er implementert i foretakets forsikringssystem. Rabatter og/eller andre avvik fra etablerte retningslinjer er ikke aktuelt for livsforsikring.
- Det bør være retningslinjer for gjenforsikring som minst dekker:
  - Identifisering av hvilke nivå av risikoavdekning som er hensiktsmessig sett i forhold til etablerte risikorammer, og hvilke typer av gjenforsikring som er mest hensiktsmessig gitt foretakets risikoprofil
  - Prinsipper for valg av motparter og prosedyrer for vurdering og oppfølging av kredittverdighet og risikokonsentrasjon. I valg av motparter bør usikkerhetsmomenter, for eksempel geografi og betalingsvilje, vurderes.
  - Prosedyrer for å vurdere effektiv risikooverføring (basisrisiko)
  - Prosedyrer for likviditetsstyring for å håndtere eventuelle avvik i tid mellom erstatningsutbetalinger og utbetalinger i henhold til inngåtte gjenforsikringer

Øvrige sentrale retningslinjer

- Foretaket bør ha dokumenterte retningslinjer for de enhetene som er tildelt forsikringsrisikorammer.
- Foretaket bør ha skrevne retningslinjer for innhenting av informasjon, oppfølging og vedlikehold av forsikringsbestanden (informasjon ved forsikringstegning, ajourhold, kvalitetskontroll, mv.).
- Pensjonsinnretninger bør ha retningslinjer for oppbygging og bruk av bufferfond.
- Sentrale retningslinjer bør godkjennes av styret eller annen instans som styret har delegert ansvaret til. Styret bør påse at retningslinjene gjøres kjent og gjennomføres i organisasjonen. Retningslinjene bør jevnlig evalueres.

2. Organisering og ansvarsforhold

2.1 Styrets rolle og ansvar

Formålet med dette avsnittet er å vurdere styrets rolle og involvering på forsikringsområdet. Nedenfor følger aktuelle vurderingspunkter:

- Styret bør fastsette og regelmessig vurdere strategier, risikoappetitt, planer og overordnede retningslinjer for å identifisere, styre, overvåke, kontrollere og rapportere forsikringsrisiko.
- Styret bør ha et aktivt forhold til risikostyringsprosessen. Styret bør på overordnet nivå ta stilling til foretakets beregning av avsetninger, herunder sentrale forutsetninger for beregningene. Sentrale forutsetninger, herunder ledelsestiltak, bør være del av styrets dokumentasjon.
- Styret bør sikre tilgang til risikoinformasjon ved å fastsette omfang, format og frekvens på rapporteringen på forsikringsområdet.
- Styret bør sikre at det er en god risikokultur i virksomheten.
- Styret bør sikre at foretaket har tilfredsstillende internkontroll på forsikringsområdet.

2.2 Styringsstruktur i første linje

Formålet med dette avsnittet er å vurdere om foretakets organisering innen forsikringsområdet er klar, dokumentert og tilpasset virksomhetens størrelse, kompleksitet og omfang. Nedenfor følger aktuelle vurderingspunkter:

- Foretaket bør ha en styringsstruktur som effektivt iverksetter strategien for forsikringsområdet. Styringsstrukturen bør sikre løpende engasjement fra foretakets styre, ledelse og ansatte i nøkkelfunksjoner.
- Foretaket bør klart definere hvilken organisatorisk enhet eller hvilke gruppe / komité som har ansvar for den overordnede styringen av risikonivået og oppfølgingen av resultatene.
- Ansvar for den løpende styringen av foretakets forsikringsrisiko bør være klart definert.
- Foretaket bør ha tilstrekkelig uavhengige enheter / personell i førstelinjen med et klart definert ansvar for jevnlig måling, overvåking, rapportering og kontroll av forsikringsrisiko. Enhetene / personene bør være uavhengig av enheter med resultatansvar.
- Foretaket bør ha retningslinjer for å sikre tilstrekkelig arbeidsdeling og unngå interessekonflikter. Stillingsinstruksjoner og arbeidsbeskrivelser bør foreligge for sentrale medarbeidere.
- Foretakets godtgjørelsesordninger for ansatte på forsikringsområdet bør bidra til å fremme / gi insentiver til god styring og kontroll, motvirke for høy risikotaking og bidra til å unngå interessekonflikter.

2.3 Uavhengige kontrollfunksjoner i andre linje

Formålet med dette avsnittet er å vurdere rollen på forsikringsområdet til foretakets uavhengige kontrollfunksjoner i andrelinjen. Nedenfor følger aktuelle vurderingspunkter:

- Styret bør fastsette en instruks for den enkelte kontrollfunksjon hvor funksjonens plikter og rettigheter framgår, herunder funksjonens uavhengighet og interaksjon med styret.
- Kontrollfunksjonene bør rendyrkes for å sikre tilstrekkelig uavhengighet fra utøvende funksjoner. Leder av den enkelte kontrollfunksjon bør organisatorisk være direkte underlagt daglig leder. Leder av den enkelte funksjon bør uansett organisering ha rett og plikt til å rapportere direkte til daglig leder og styret.

Risikostyringsfunksjonen

- Risikostyringsfunksjonen bør løpende overvåke om foretakets system for risikostyring er hensiktsmessig og at det er gjennomført på en effektiv måte.
- Risikostyringsfunksjonen bør løpende overvåke foretakets samlede risikoprofil og rapportere om foretakets risikoer direkte til styret og ledelse. Risikostyringsfunksjonen bør løpende identifisere og vurdere nye / framvoksende risikoer og bærekraftsrisiko.
- Risikostyringsfunksjonen bør regelmessig foreta vurderinger av etterlevelse av rammer på forsikringsområdet. Risikostyringsfunksjonen bør foreta andre relevante kontroller og overvåke at internkontrollen på forsikringsområdet er hensiktsmessig og effektiv.
- Risikostyringsfunksjonen bør være involvert i diskusjoner om foretakets strategi og risikoappetitt. Risikostyringsfunksjonen bør være involvert i vurderinger som har vesentlig betydning for foretakets forsikringsrisiko, herunder godkjenning av nye aktiviteter. Det bør likevel være tydelig at ansvaret for beslutningene ligger hos fullmaktshaver i første linje og hos styret.
- Risikostyringsfunksjonen bør påse at det er uavhengig kontroll av foretakets beregning av kapitalkravene.

Aktuarfunksjonen

- Aktuarfunksjonen bør jevnlig gjøre en uavhengig gjennomgang og verifikasjon (validering) av foretakets avsetninger, og ta stilling til foretakets retningslinjer for forsikringstegning og gjenforsikring.
- Aktuarfunksjonen bør validere beregningen av avsetningene minst årlig
- Aktuarfunksjonens hovedoppgaver:
  - Samordne/koordinere beregningen av de forsikringstekniske avsetningene, blant annet:
    - Vurdere om nivået på avsetningene er tilstrekkelig, herunder blant annet vurdere resultater av alternative modeller, forutsetninger eller metoder
    - Påse at alle forpliktelser er inkludert
    - Vurdere utvikling i avsetningene over perioden (inkludert konsekvenser av endringer i modeller, forutsetninger og metoder) og hvordan dette påvirker solvenskapitalen
  - Sikre at metoder, underliggende modeller og forutsetninger som legges til grunn i beregningene er hensiktsmessige, blant annet:
    - Vurdere om forutsetningene er tilstrekkelige og realistiske, herunder også forutsetninger ved beregning av kostnader som inngår i avsetningene
    - Vurdere forutsetninger opp mot erfaring
    - Vurdere om metodene og modellene er tilstrekkelige, anvendelige og relevante. Valideringen bør gjennomføres uavhengig av beregningsmodellene brukt i første linje, og den uavhengige kontrollen skal omfatte hele beregningsprosessen
    - Vurdere IT-system som brukes ved beregningen av tekniske avsetninger
    - Vurdere verdilvurderingen av opsjoner og garantier
    - Vurdere tilnærminger og forenklinger i avsetningene
    - Identifisere kilder til og vurdere størrelse på usikkerhet knyttet til estimatene på avsetningene, herunder gjennomføre sensitivitetsanalyser av vesentligste risikoer
    - Vurdere at reassuranseprogrammet er hensyntatt i solvensberegningen på en rimelig måte
  - Datakvalitet, blant annet:
    - Beskrive hvordan data er kontrollert
    - Vurdere usikkerhet i dataene
    - Vurdere områder hvor det har vært nødvendig å benytte ekspertvurderinger

- Vurdere hvordan manglende data er håndtert
- Forklare hvordan data og metoder brukt til å fastsette at forutsetninger er passende har blitt vurdert
- Vurdere gruppering i homogene risikogrupper
- Aktuarfunksjonen skal vurdere foretakets forsikringsstrategi, herunder retningslinjer for forsikringstegning og premienivåer. Dette inkluderer blant annet å vurdere:
  - Om premienivået er tilstrekkelig for å dekke framtidige erstatningsutbetalinger og kostnader
  - Hvilke eksterne faktorer som kan påvirke om premiene er tilstrekkelige
  - Effekt av anti-seleksjon
  - Konsistens med øvrige strategier og foretakets overordnede risikoappetitt
- Vurdering av foretakets gjenforsikringsprogram, blant annet:
  - Vurdere om gjenforsikringen er tilstrekkelig. God praksis tilsier at aktuarfunksjonen vurderer tilstrekkeligheten i stressede scenarioer.
  - Vurdere om gjenforsikringen stemmer overens med foretakets risikoappetitt og retningslinjer for forsikringstegning
- Aktuarfunksjonen bør bidra til effektiv gjennomføring av foretakets system for risikostyring. Dette innebærer blant annet at:
  - Aktuarfunksjonen bør bidra til å sikre risikomodelleringen som danner grunnlaget for beregningen av solvenskapitalkravet
  - Aktuarfunksjonen bør bidra til egenvurderingen av foretakets kapitalbehov
  - Aktuarfunksjonen bør i ORSA-prosessen ta stilling til usikkerheten i de tekniske avsetningene
  - Aktuarfunksjonen bør for øvrig støtte risikostyringsfunksjonen der dette er aktuelt i risikomodelleringen og gi innspill til ORSA
  - Aktuarfunksjonen bør være involvert i vurderinger som har vesentlig betydning for foretakets forsikringsrisiko, herunder godkjenning av nye aktiviteter. Det bør likevel være tydelig at ansvaret for beslutningene ligger hos fullmaktshaver i første linje og hos styret.
- Aktuarfunksjonen i pensjonskasser bør påse at det er uavhengig kontroll av at tilordning av avkastning og overskudd ved forvaltning av midler samt overskudd på risikoresultat skjer i henhold til forsikringsvirksomhetsloven.
- Aktuarfunksjonen bør løpende rapportere vesentlige forhold til styret, og minst årlig gi en samlet rapportering til styret og ledelsen.
  - Aktuarfunksjonens rapport:
    - Aktuarfunksjonens rapport bør blant annet inneholde:
      - En grundig redegjørelse for aktuarfunksjonens hovedoppgaver etter regelverket, jf. punktene over
      - En beskrivelse av utførte kontroller
      - En tydelig konklusjon om avsetningene er tilstrekkelige og pålitelige
      - En vurdering av usikkerhetsnivået ved estimatene på tekniske avsetningene, og kilde til usikkerheten
      - En tydeliggjøring av de mest sentrale faktorene for avsetningene f.eks. gjennom sensitivitetsanalyser av de mest sentrale forutsetningene
      - Forklaring av endringer i forutsetninger, metoder og modeller
      - En redegjørelse for faktiske og mulige interessekonflikter for aktuarfunksjonen
      - En redegjørelse for hvilket arbeid (validering) aktuarfunksjonen har gjennomført selv og hvor aktuarfunksjonen er avhengig av andres arbeid

- Eventuelle uenigheter med førstelinjen bør klart framkomme i aktuarfunksjonens rapport
  - Oppsummering av oppfølgingspunkter fra tidligere rapporter
- Vesentlige forhold må komme tydelig fram.

Etterlevelsesfunksjonen

- Forsikringsforetak skal ha en uavhengig etterlevelsesfunksjon. Etterlevelsesfunksjonen bør gjennomføre kontroller for å verifisere at aktuelt eksternt og internt regelverk som er relevant for forsikringsområdet, etterleves.
- Etterlevelsesfunksjonen bør involveres i prosessen med å vurdere risiko knyttet til nye aktiviteter innenfor forsikringsområdet. Det bør likevel være tydelig at ansvaret for beslutningene ligger hos fullmaktshaver i første linje og hos styret.

2.4 Ressurser og kompetanse

Formålet med dette avsnittet er å vurdere foretakets ressurser og kompetanse mht. håndtering av forsikringsrisiko. Nedenfor følger aktuelle vurderingspunkter:

- Styret og ledelsen bør ha tilstrekkelig kompetanse på forsikringsområdet.
- Styret og ledelsen bør sikre at foretaket har personell med tilstrekkelig kompetanse til å styre og kontrollere de aktuelle risikoene. Foretaket bør ha personell som samlet har de kvalifikasjoner og erfaringer som er nødvendig for at virksomheten drives på en forsvarlig måte.
- Antallet medarbeidere bør være tilpasset virksomhetens kompleksitet og omfang. Ressursene bør være tilstrekkelige til å dekke inn midlertidig fravær av nøkkelpersonell.
- Ved utkontraktering av funksjoner (for eksempel forsikringstegning, IKT-systemer, aktuarfunksjon, skadebehandling, mv.) bør foretaket selv ha de nødvendige ressurser og kompetanse til å overvåke og kontrollere risikoer knyttet til den utkontrakterte virksomheten.
- Personell med kontrollansvar bør ha god forståelse av aktuelle risikoer og ha myndighet og insentiver til å belyse og vurdere handlinger utført av personell med resultatansvar. Styrkeforholdet mellom enheter / personell med resultatansvar og enheter / personell med kontrollansvar bør være slik at kontrollenhetene kan gjennomføre en effektiv og god løpende kontroll av virksomheten.
- Uavhengige kontrollfunksjoners ressurser og kompetanse på forsikringsområdet bør være tilpasset kompleksiteten og omfanget av virksomheten. De som utøver aktuarfunksjonen må ha tilstrekkelig faglige kvalifikasjoner, kunnskap og erfaring, herunder kunnskap om og erfaring med foretakets produkter.

3. Måling av forsikringsrisiko

3.1 Verdivurdering og administrasjon av forsikringsbestanden

Formålet med dette avsnittet er å vurdere foretakets systemer, prosedyrer og rutiner for administrasjon av forsikringsbestanden, verdivurdering av avsetninger og fastsettelse av pristariffer. Nedenfor følger aktuelle vurderingspunkter:

Administrasjon av forsikringsbestanden (IKT-systemer)

- Systemene bør som et minimum produsere i henhold til gjeldende lovkrav og gjeldende produktspekter, men også kunne håndtere nye oppgaver i form av nye produkter eller nye lovkrav.
- Systemløsningene bør i størst mulig utstrekning dekke alle prosesser knyttet til forsikringsbestanden. Manuelle rutiner er erfaringsmessig kilde til økt risiko. Systemløsningene bør ha automatiske fungerende grensesnitt mellom tegnings-, oppgjørs- og gjenforsikringsystemer.
- Systemene bør løpende ajourføres med nye kontrakter og endringer i forsikringsbestanden.
- Det bør foreligge rutiner for kvalitetssikring av data og systemer.

Verdivurdering av avsetninger

- Foretakets retningslinjer og rutiner for beregning og validering av avsetninger bør minst dekke:
  - Verdivurderingsprosessen, herunder roller og ansvar samt fastsettelse av metodikk, data, parametere og forutsetninger
  - Retningslinjer for datahåndtering, herunder prosedyrer for kontroll av datakvalitet
  - Prinsippene for beregningene
  - Vurdering av benyttede beregningsmodeller inkludert kontroll av teknisk implementering
  - Fastsettelse av beregningsparametere og forutsetninger
  - Retningslinjer for dokumentasjon
  - Prosess for gjennomgang og verifikasjon (validering)
  - Rapportering internt i foretaket og eksternt
  - Foretaket bør påse at retningslinjer og rutiner for beregning av avsetninger sikrer konsistens med utvikling i forsikringsmarkedet, finansmarkedet, regelverk, foretakets forretningsstrategi og regnskap.
- Nærmere om dokumentasjon av beregningene
  - Metoder og forutsetninger knyttet til verdivurderingen av avsetninger bør dokumenteres. Dokumentasjonen bør være slik at det er mulig for en kvalifisert tredjepart å gjenskape beregningsresultatene.
  - Foretaket bør dokumentere verdivurderingsprosessen, herunder innsamling av data og analysen av dataenes kvalitet, valget av forutsetninger, valget og anvendelsen av metoder og validering.
  - Dokumentasjonen av datainnsamling og -kvalitet bør omfatte en liste over dataene med angivelse av kilde, egenskaper og bruk, samt spesifikasjoner for innsamling, behandling og anvendelse av data.
  - Dokumentasjonen av forutsetninger bør omfatte en oversikt over alle relevante forutsetninger, herunder begrunnelse for valget av forutsetningen. Dokumentasjonen av prosessene for valg av forutsetninger bør dekke begrunnelse for endringer av forutsetninger fra en periode til en annen samt vurdering av virkningen av vesentlige endringer.
  - For skadeforsikring bør foretaket dokumentere forutsetninger for hvordan det beregner produkter som dekker klimarelaterte skader og om produktet har risikoreducerende tiltak.

Fastsettelse av pris- og premietariffer

- Foretaket bør ha fastsatte prosesser og rutiner for analyser og prognoser knyttet til forsikringsbestanden med utgangspunkt i gjeldende forsikringstekniske beregningsgrunnlag, herunder analyser av de ulike elementene i pristariffen for de enkelte bransjer.
- Foretakets retningslinjer og rutiner for fastsettelse av pristariffer bør minst dekke:
  - Prisfastsettelsesprosessen, herunder roller og ansvar samt fastsettelse av data, metodikk, forutsetninger og kontroll
  - Datahåndtering, herunder prosedyrer for kontroll av datakvalitet, vurdering av datakilder og vurdering av om dataene er representative for fremtiden
  - Vurdering av prismodell og fastsettelse av beregningsforutsetninger. Foretaket bør i vurderingen ta hensyn til produktenes forsikringsvilkår, sikre etterlevelse av regelverk og ta hensyn til foretakets forsikrings- og risikostrengi.
  - At fastsatte priser er forankret i aktuell instans
  - At fastsatte priser er dokumentert
  - At fastsatte pristariffer reflekteres gjennom foretakets oppdaterte framskrivinger og prognoser
  - Foretakets eventuelle bruk av avanserte analyser
  - Behov for risikoavlastning gjennom gjenforsikring
- Foretakets retningslinjer og rutiner bør sikre kontroll av at:
  - Dataene som ligger til grunn for pristariffene er komplette og relevante
  - Regelverket etterlevelse og pristariffen reflekterer produktenes forsikringsvilkår
  - Pristariffene er i tråd med foretakets forsikringsstrategi
  - Fastsatte pristariffer etterleves og er riktig implementert i forsikringssystemet
  - Forsikringssystemet benyttes i tråd med prinsippene som ligger til grunn for pristariffene og foretakets retningslinjer for forsikringstegning

3.2 Stresstester og scenarioanalyser

Formålet med dette avsnittet er å vurdere foretakets bruk av stresstester og scenarioanalyser for vurdering av forsikringsrisiko. Nedenfor følger sentrale vurderingspunkter:

- Foretaket bør utarbeide stresstester og scenarioanalyser for alle vesentlige risikoer foretaket er eksponert mot.
- Foretaket bør jevnlig utføre stresstester og scenarioanalyser for å måle sin sårbarhet overfor uvanlige hendelser, herunder situasjoner hvor sentrale forutsetninger i den løpende risikomålingen bryter sammen.
- Foretaket bør identifisere og jevnlig utføre stresstester og scenarioanalyser for konsekvenser av endrede priser eller vilkår på inngåtte gjenforsikringsavtaler.
- Foretaket bør utarbeide "worst case" (katastrofe-) scenarioer i tillegg til mer sannsynlige scenarioer.
- Foretaket bør regelmessig revidere utformingen av stresstestene og scenarioanalysene og de forutsetningene som er lagt til grunn.
- Stresstester og scenarioanalyser bør være en integrert del av foretakets system for risikostyring, herunder i foretakets ORSA-prosess.

4. Overvåking og rapportering

4.1 Rutiner for overvåking

Formålet med dette avsnittet er å vurdere foretakets rutiner for overvåking av forsikringsrisiko, resultater og etterlevelse av interne og eksterne retningslinjer innen forsikringsområdet. Nedenfor følger aktuelle vurderingspunkter:

Overvåking av risiko

- Overvåking av utviklingen i etablerte risikomål bør skje jevnlig både på konsolidert basis og på produktnivå.
- Det bør være etablert prosedyrer som sikrer at det er konsistens mellom styrets vedtatte risikoappetitt for forsikringsrisiko og det etablerte rammenivået, herunder gjenforsikringsprogrammet.
- Styret og ledelsen bør jevnlig vurdere utfallet av gjennomførte stresstester og scenarioanalyser opp mot bufferkapitalen og nivået på etablerte rammer, herunder gjenforsikringsprogrammet.
- Ved overskridelse av visse forhåndsbestemte risikonivåer eller ved definerte forsikringstilfeller bør umiddelbart styret og ledelsen vurdere den oppståtte situasjonen. Det bør være etablert handlingsregler for risikoreduserende tiltak eller tiltak for å styrke bufferkapitalen ved overskridelse av slike forsikringsrisikonivåer eller ved definerte forsikringstilfeller.

Overvåking av resultater

- Overvåking av resultater bør skje jevnlig både på konsolidert basis og på produktnivå.

Overvåking av etterlevelse

- Det bør foreligge rutiner for overvåking av etterlevelse av interne retningslinjer / rammer og rutiner innen forsikringsområdet. Gjentatte brudd på retningslinjer og rutiner indikerer at rutinene og eventuelt etablerte holdninger til etterlevelse ikke er tilfredsstillende.
- Det bør foreligge rutiner for overvåking av etterlevelse av lovkrav. Gjentatte overtredelser av kravene indikerer at rutinene og eventuelt etablerte holdninger til etterlevelse ikke er tilfredsstillende.
- Brudd på interne retningslinjer og rutiner bør rapporteres til den instans hvor de er vedtatt. Alvorlige brudd bør rapporteres umiddelbart. Brudd på lovkrav bør rapporteres til styret. Det bør foreligge prosedyrer for oppfølging av alle typer brudd.

4.2 Styre- og ledelsesrapportering

Formålet med dette avsnittet er å vurdere rapporteringen til styret og ledelsen på forsikringsområdet og rutinene for kvalitetssikring av rapporteringen. Nedenfor følger aktuelle vurderingspunkter:

Innhold

- Rapporteringen til styret og ledelsen bør gi et helhetlig bilde av foretakets forsikringsrisiko.
- De målevariable som er definert i strategi, rammedokumenter og overordnede retningslinjer bør inngå i rapporteringen til styret og ledelsen.
- Styret og ledelsen bør jevnlig motta rapporter som viser resultater av stresstester og scenarioanalyser og andre sentrale analyser av forsikringsrisikonivået som for eksempel analyser av skadeutviklingen. Sentrale forutsetninger for beregningene bør klart framgå slik at styret og ledelsen kan evaluere gyldigheten og implikasjonene av de ulike scenarioene.
- Styret og ledelsen bør jevnlig motta rapporter som viser foretakets etterlevelse av retningslinjer og rutiner på forsikringsområdet, herunder etterlevelse av retningslinjer og rutiner for forsikringstegning.

- Styret og ledelsen bør jevnlig motta rapporter fra uavhengige kontrollfunksjoner som viser evalueringer av systemet for styring og kontroll av forsikringsrisiko.

Frekvens

- Det bør rapporteres jevnlig til styret og ledelsen. Rapporteringsfrekvensen bør tilpasses kompleksiteten og omfanget av virksomheten.

Kvalitetssikring

- Foretaket bør etablere rutiner for kvalitetssikring av rapporteringsdataene og systemene for rapportering. Det bør foretas rimelighetskontroller og stikkprøver av dataene. Rapportenes form, innhold og frekvens bør vurderes jevnlig.

4.3 Ekstern rapportering

Formålet med dette avsnittet er å vurdere foretakets offentliggjøring av informasjon og rapportering til myndighetene på forsikringsområdet og rutinene for kvalitetssikring av rapporteringen. Nedenfor følger aktuelle vurderingspunkter:

- Foretaket bør ha retningslinjer for offentliggjøring av informasjon og rapportering til myndighetene. Retningslinjene bør dekke ansvar og prosesser, herunder krav til ekstraordinær rapportering ved vesentlige hendelser. Sentrale rapporter bør godkjennes av styret og ledelsen.
- Foretaket bør ha etablert rutiner for kontroll av dataene som offentliggjøres og som rapporteres til myndighetene. Dårlig kvalitet på rapporteringsdataene indikerer at rutinene ikke er tilfredsstillende.
  - Et eksempel på en slik rutine kan være at enheter/personell som har det løpende fagansvaret for forsikringsområdet skal gjennomgå rapportene før de oversendes myndighetene.

5. Uavhengig kontroll i tredje linje

Formålet med dette kapittelet er å vurdere internrevisjonens evaluering av systemet for styring og kontroll av forsikringsområdet. Nedenfor følger aktuelle vurderingspunkter:

- Foretaket skal ha en internrevisjonsfunksjon. Internrevisjonen skal kontrollere at foretaket er organisert og drives på en forsvarlig måte og i samsvar med gjeldende krav til virksomheten.
- Funksjonen skal være uavhengig av foretakets første- og andrelinje og rapportere direkte til styret. Internrevisjonen skal være objektiv og uavhengig i sine vurderinger.
- Internrevisjonen skal utarbeide en revisjonsplan som skal legges fram for styret. Prioriteringene i planen skal være risikobasert. Internrevisjonen skal minst årlig rapportere til styret om gjennomføring av planen og funksjonens vurderinger og anbefalinger.

Uavhengige evalueringer/kontroller

- Foretakets system for styring og kontroll av forsikringsrisiko bør jevnlig evalueres av internrevisjonen. Slike evalueringer bør over tid blant annet dekke:
  - Vurderinger av om systemet for styring og kontroll av foretakets forsikringsrisiko er hensiktsmessig sett i forhold til virksomhetens kompleksitet og risikonivå.
  - Vurderinger av om foretaket har etablert tilstrekkelig uavhengighet og arbeidsdeling mellom enheter / personell med resultatansvar og enheter / personell med kontrollansvar.
  - Vurderinger av om interne retningslinjer og rutiner for styring og kontroll av forsikringsrisiko er hensiktsmessige og godt dokumentert.
  - Kontroll av om interne retningslinjer og rutiner for styring og kontroll av forsikringsrisiko etterleves. Kontroll av etterlevelse av lovkrav.
  - Vurderinger av om modeller og forutsetninger som ligger til grunn for verdivurdering og måling av forsikringsrisiko er godt dokumentert, at kvalitetssikringen av modeller og underliggende data er tilfredsstillende og at aggregeringen av risiko er hensiktsmessig.
  - Vurderinger av styret og ledelsens deltagelse i risikostyringsprosessen.
  - Vurderinger av om det er tilstrekkelig kompetanse og ressurser knyttet til forsikringsområdet i foretaket.

Oppfølging av internrevisjonens evalueringer / kontroller

- Rapporter fra internrevisjonen bør behandles av styret. Det bør foreligge prosedyrer for hvordan påpekninger fra internrevisjonen skal behandles og følges opp.

VEDLEGG   Mal for varsel om stedlig tilsyn

1   STRATEGI OG OVERORDNEDE RETNINGSLINJER

1.1   Strategi

- 1.1.1 Foretakets overordnede forretningsstrategi og risikostrategi.
- 1.1.2 Styrets strategi for forsikringsområdet. Eventuelle strategidokumenter for relevante underenheter og datterforetak.
- 1.1.3 Dokumentasjon som viser foretakets planprosess, herunder prosedyrer for revisjon av strategi og rammer for forsikringsområdet.

1.2   Risikorammer

- 1.2.1 Dokumentasjon som viser rammestruktur og rammenivå for foretakets forsikringsrisiko.
- 1.2.2 Dokumentasjon som viser delegering av rammer og fullmakter på forsikringsområdet til ulike nivåer i organisasjonen (fullmaktstruktur).

1.3   Sentrale retningslinjer

- 1.3.1 Retningslinjer for godkjenning av nye produkter og produktområder. Dokumentasjon av nye produkter/aktiviteter introdusert de seneste to årene.
- 1.3.2 Prosedyrer for fastsettelse og revidering av premietariffer. Retningslinjer for aksept av risiko (forsikringstegning). Retningslinjer for gjenforsikring.
- 1.3.3 Eventuelle øvrige sentrale retningslinjer for forsikringsområdet.

2   ORGANISERING OG ANSVARFORHOLD

- 2.1.1 Organisasjonskart som viser foretakets juridiske struktur og funksjonelle organisering.
- 2.1.2 Oversikt over styrende og besluttsende organer på forsikringsområdet. Oversikt over enheter/personell som inngår i foretakets system for styring og kontroll av forsikringsrisiko. Dokumentasjon som viser enhetenes/personenes ansvarsområder og rapporteringslinjer. Kopi av styreferatene for de siste to årene.
- 2.1.3 Nærmere beskrivelse av den eller de enhetene som er ansvarlig for å utarbeide rapporter til styret og ledelsen vedrørende forsikringsrisikonivå og resultater.
- 2.1.4 Dokumentasjon som viser eventuelle formelle krav til kompetanse for medarbeidere på ulike nivåer og i ulike funksjoner som håndterer forsikringsrisiko.

3   MÅLING AV FORSIKRINGSRISIKO

3.1   Verdivurdering og administrasjon av forsikringsbestanden

- 3.1.1 Dokumentasjon som beskriver foretakets systemer for administrasjon av forsikringsbestanden (forsikringsteknisk fagsystem), herunder skadeoppgjør og gjenforsikring.
- 3.1.2 Eventuelle driftsavtaler med eksterne eiere av forsikringstekniske fagsystemer.
- 3.1.3 Rutiner for ajourhold av forsikringsbestanden.
- 3.1.4 Eventuelle rutiner for integrering av data fra ulike systemer. Redegjørelse for eventuelle avstemningsproblemer.
- 3.1.5 Retningslinjer for beregning og validering av forsikringstekniske avsetninger.
- 3.1.6 Dokumentasjon som beskriver foretakets prosesser og rutiner for analyser og prognoser knyttet til forsikringsbestanden med utgangspunkt i gjeldende forsikringstekniske beregningsgrunnlag.
- 3.1.7 Analyser av de ulike elementene i pristariffen for de enkelte bransjer. Dokumentasjon av eventuelle tiltak basert på disse analysene.
- 3.1.8 Dokumentasjon av gjenforsikringsprogrammer.

3.2 Stresstester og scenarioanalyser

- 3.3.1 Dokumentasjon som viser foretakets systemer og prosedyrer for stresstester og scenarioanalyser. Eksempler på gjennomførte analyser.
- 3.3.2 Dokumentasjon som viser hovedtrekkene i de scenarioene som benyttes.
- 3.3.3 Dokumentasjon som viser hvordan systemet for stresstester og scenarioanalyser integreres i foretakets samlede system for styring og kontroll av risiko.

4 OVERVÅKNING OG RAPPORTERING

4.1 Rutiner for overvåking

- 4.1.1 Rutiner for overvåking av risiko på konsolidert basis og på produktnivå. Siste års referater fra risikostyreskomité eller lignende styrende organer.
- 4.1.2 Prosedyrer som sikrer at det er konsistens mellom styrets risikoappetitt for forsikringsrisiko og det etablerte rammenivået, herunder gjenforsikringsprogrammet.
- 4.1.3 Rutiner for overvåking av resultater på konsolidert basis og på produktnivå.
- 4.1.4 Rutiner for overvåking/kontroll av etterlevelse av interne retningslinjer og rutiner innen forsikringsområdet. Rutiner for etterlevelse av lovkrav.
- 4.1.5 Prosedyrer for rapportering og oppfølging av brudd på retningslinjer og rutiner. Oversikt over eventuelle brudd på lovkrav, retningslinjer og rutiner mht. håndtering av forsikringsrisiko i de siste to årene.
- 4.1.6 Rutiner for å sikre at kunder får riktig forsikringsoppgjør, og at flytting av kontrakter skjer innenfor gjeldende frister.
- 4.1.7 Rutiner som skal hindre urimelig forskjellsbehandling mellom kundegrupper.

4.2 Styre- og ledelsesrapportering

- 4.2.1 Oversikt over alle faste rapporter til styret og ledelsen som berører risikonivået og resultater knyttet til forsikringsrisiko, med angivelse av rapporteringsfrekvens. Siste versjon av hver rapport.
- 4.2.2 Oversikt over andre faste rapporter som produseres/mottas i den løpende risiko- og resultatoppfølgingen med angivelse av innhold, frekvens og mottakere.
- 4.2.3 Rutiner for kvalitetssikring av rapporteringsdata og systemene for rapportering.

4.3 Ekstern rapportering

- 4.3.1 Retningslinjer for offentliggjøring av informasjon og rapportering til myndighetene. Rutiner for kvalitetssikring av rapporteringen til myndighetene på forsikringsområdet.

5. UAVHENGIG KONTROLL I TREDJE LINJE

- 5.1 Dokumentasjon som viser intern revisors ressurser og planer for forsikringsområdet.
- 5.2 Rapporter fra intern revisor, som berører forsikringsområdet, de seneste to årene, samt foretakets svar på disse.
- 5.3 Rapporter/brev fra ekstern revisor, som berører forsikringsområdet, de seneste to årene, samt foretakets svar på disse. Eventuelle rapporter fra andre uavhengige kontrollfunksjoner i samme periode.
- 5.4 Prosedyrer for oppfølging av påpekninger fra uavhengige kontrollfunksjoner.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

